

Kärlekshistorier.

Jag sitter bland publiken i Tegelhuset på Rosengård när Sharaf Hjältar kommer till Malmö: de åtta invandrarkillar mellan arton och tjugo som i Fryshusets regi bildat en aktionsgrupp mot hedersförtryck. En fjärdedel av publiken består av svenska, svartklädda kulturarbetare från teatrarna i Malmö, en fjärdedel av lärare och fritidsledare, och resten: tonårskillar från området. Nu tittar de lojt på när de jämnåriga grabbarna från Sharaf Hjältar stiger upp på scenen med stor värdighet och börjar presentera sig själva. Samma kepsar, samma värdighet, samma stil. Men med ett helt annat budskap.

Vi har precis sett teaterföreställningen *Elektras Bröder*, om hedersvåld ur killarnas perspektiv. Jag älskar min syster – en av karaktärerna i pjäsen upprepar det som ett mantra. Hon betedde sig som en slampa och han hade inget annat val än att döda henne. Nu drömmer han om henne men säger sig inte känna någon ånger: Hur många grabbar är där i publiken? Tjugo – tjugofem kanske. Av dem är det fem som räcker upp händerna när de senare får frågan vilka av dem som skulle ha gjort samma sak. Och kanske de också upplever det som att de i så fall skulle ha gjort det av kärlek.

Nästa vecka kommer en norsk roman ut på svenska, Niels Fredrik Dahls *Förra sommaren*. ”En intensiv och dramatisk kärlekshistoria, sedd genom en förälskad mans känslöberusning” heter det på baksidestexten. Det är så nordiskt det kan bli: ett norskt par i en svensk stuga i Bohuslän, med klippor, hav och stigar genom skogen. Det är ensamhet, tystnad, sommarljus och sex mot ladugårdsväggen. Men när jag läser den får det mig ändå att tänka på den där eftermiddagen i Rosengård.

En man återvänder till sommarstugan i Bohuslän för att sälja den, och där tillbringar han sin tid med att tänka på vad som hände förra sommaren och vad det var som gick snett mellan honom och hans hustru, som han älskar och säger sig inte kunna leva utan. Det var den sommaren som hon kom över sitt dåliga lokalsinne och plötsligt började bege sig ut ensam på promenader och cykelturer. Han börjar misstänka henne för att vara otrogen, och när hon blir gravid upplever han det bara som ett hot. Hon förlorar barnet och försvinner längre och längre in i sig själv, där han lämnar henne ensam, medan han fortsätter bevaka hennes yttre gränser.

Ett sätt att presentera den här boken skulle vara att kalla den en obehaglig bok om en man med sjukligt kontrollbehov. Men den har med svartsjuka att göra och saluförs därför som kärleksbok – precis som det talas om tragiska kärlekshistorier i tidningarna när män dödar sina fruar eller flickvänner. I de norska recensionerna kallas huvudpersonens behov av kontroll för ”kärlekssjuka”, och precis som med ett virus är det mannen som blir angripen utifrån, eller som Inger Bentzrud skrev i norska *Dagbladet* när boken kom ut: han blir förgiftad till ett stadium där han knappt själv förmår skilja fantasi från verklighet.

Men vad är det för sjuka han blivit smittad av?

Killarna i *Sharafbröder* skriver upp tre ord på tavlan: jämställdhet, demokrati och patriarkalismen. När de förklarar begreppen tänker jag att det var länge sedan jag

hörde grunderna i den feministiska kampen uttryckas så enkelt och rakt på sak. Jämställdhet betyder att alla ska ha samma utgångspunkter. Demokrati att alla har rätt att få vara med och bestämma. Och patriarkalismen är ett tankesystem där pappa bestämmer allt.

Konsekvenserna är tydliga: vi måste välja om vi vill ha ett patriarkat eller en demokrati. Och under diskussionen som följer blir konfliktytorna tydliga: det handlar om makt, och de unga männen som försvarar hedersvåldet vill bevara makten eftersom de tycker att de har rätt till den och eftersom de har fått lära sig att allt kommer att gå åt helvete om de släpper den.

Huvudpersonen i Niels Fredrik Dahls roman vill också behålla makten, men han skyler över det behovet med en annan fråga. Älskar hon mig inte längre? Och jag tänker: att bryta ner patriarkala maktstrukturer handlar till stor del om att förhålla sig kritiskt till vad vi egentligen menar när vi talar om kärlek. Det finns en utbredd föreställning att kärlek är beroende av makt på många olika sätt. Att makt är sextigt och att olika former av maktspel tillför bränsle till en relation. Eller att kärleken på olika sätt förutsätter kontroll: kontroll över ens känslor, över ens anseende, över den man säger sig älska.

Är huvudpersonen i Niels Fredrik Dahls bok farlig? Det är upp till läsaren att avgöra. En av de stora förtjänsterna med boken är att den är så hemlig. Det är mannen som berättar: det är han som har tolkningsföreträdet och det är han som har makten att formulera vad för slags historia han berättar. Precis som i så många andra sammanhang.

Någonstans i Troms Fylke finns det en sjuttonåring som har recenserat boken på internet, inom det statsfinansierade projektet "lässtaffetten". "Den ger dig en bild av hur vuxna kan uppfatta saker och ting i ett parförhållande", står det där. Jag hoppas att någon tar sig tid att ge sig in i en diskussion med honom eller henne om vad kärlek är, och vad den skulle kunna vara.

Ur serien "tankar om makt", för OBS i P1, 9 mars 2005.

Fredrik Pålsson